

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นผ่านการถ่ายทอดทางเสียงออกมาเป็นทำนอง ช่วยปรุงแต่งชีวิตของมนุษย์ให้มีความสุข เป็นสื่อเสริมแต่งกิจกรรมทางประเพณี และวัฒนธรรมของมนุษย์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดนตรีจึงมีคุณค่าและความสำคัญกับชีวิตมนุษย์มาก มนุษย์ทุกชาติทุกภาษา ไม่ว่าที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูง หรือที่ยังล้าหลังอยู่ ต่างก็มีการแสดงออกทางดนตรี เนื่องจากดนตรีก่อให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจ ส่งผลให้จิตใจผ่องใสมีชีวิตชีวา ดนตรีช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน ให้ความอบอุ่น เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ ผ่อนคลายอารมณ์เมื่อรู้สึกเคร่งเครียด กระตุ้นให้รู้สึกคลั่งคลั่ง กล้าหาญในยามที่หวาดกลัว ทั้งยังช่วยหล่อหลอมจิตใจให้คนหันมาสร้างกิจกรรมร่วมกัน สร้างความสามัคคี (สุกรี เจริญสุข, 2532) สอดคล้องกับคำกล่าวถึงคุณค่าดนตรีในบทประพันธ์นิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ กวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ความว่า

อันดนตรีมีคุณทุกอย่างไป	ย่อมใช้ได้ดังจินดาบำรินทร์
ถึงมนุษย์ครุฑาเทวราช	จตุบาทกลางป่าพนาสิน
แม้ปีเราเป่าไปให้ได้ยิน	ก็สุดสิ้นโทโสที่โกรธา
ให้ใจอ่อนนอนหลับลืมสติ	อันลัทธิดนตรีดีนักหนา
ซึ่งสงสยไม่สิ้นในวิญญาน์	จงนิทราเถิดจะเป่าให้เจ้าฟัง

ในทางการศึกษา ดนตรีมีบทบาทช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ตลอดจนถึงพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้นเพื่อส่งเสริมเกี่ยวกับความรู้ด้านดนตรี กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนรู้สาระดนตรี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดทำสื่อการเรียนรู้วิชาดนตรีที่ได้รับการอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ และสื่อการเรียนรู้ที่ผ่านการประกันคุณภาพโดยผู้ผลิตเพื่อสนองตอบนโยบายของรัฐ

โรงเรียนคาราวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดให้จัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะ สารคดี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรการเรียนรู้แกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบดนตรี แสดงออก ทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิพากษ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ทางดนตรี อย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิ ปัญญาไทย และสากล ร้องเพลง และเล่นดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ จากการสอนวิชาดนตรี ชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และจากการสัมภาษณ์กลุ่มครูวิชาดนตรีพบว่านับแต่ปี พ.ศ. 2551 ครู โรงเรียนคาราวิทยาลัยประสบปัญหาการสอนวิชาดนตรีที่มีเนื้อหาหนัก อีกทั้งชั่วโมงสอนในวิชา ดนตรีมีน้อย ทำให้จัดการเรียนการสอนได้ไม่เต็มที่ การเรียนการสอนอาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ โรงเรียนกำหนดไว้ เนื่องจากการเรียนดนตรีเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา ใช้การฟังจึงต้องการชั่วโมง ปฏิบัติมากกว่าการเรียนโดยการท่องจำ นอกจากนี้ ครูผู้สอนอาจต้องเตรียมเนื้อหาในการสอนวิชา ดนตรีบางเรื่องค่อนข้างมาก เนื่องจากเนื้อหาดนตรีบางเรื่องสืบค้นข้อมูลได้ยาก บางเรื่องเป็น ภาษาอังกฤษ ต้องใช้เวลาในการอ่านและตีความ

สารานุกรมเป็นคลังทางปัญญาที่บริบูรณ์ในตัวเอง มีรูปแบบการนำเสนอข้อมูลอย่างเป็น ระบบ มีการจัดหมวดหมู่ตามลำดับความสำคัญของความรู้ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ในสาขาวิชาต่างๆ และนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบบทความที่เข้าใจได้ง่าย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะ พัฒนาสารานุกรมดนตรีออนไลน์โดยใช้โปรแกรมวิกิสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนคาราวิทยาลัย เนื่องจากการนำเสนอในรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ มีข้อดี คือ สามารถ นำเสนอเนื้อหาให้มีความน่าสนใจ เช่น การผสมผสานสื่อประสมในการจัดทำเนื้อหาเพื่อสร้างความ เข้าใจในเนื้อหาได้เพิ่มขึ้น ทำการเชื่อมโยงเนื้อหาไปยังเอกสารอื่นๆ เข้าถึงและสืบค้นได้ง่าย รวดเร็ว ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ในการอ่านได้ เช่น การแสดงความคิดเห็น เหมาะสมในการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมจากห้องเรียน และส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ด้วย ตนเองตามอัธยาศัย ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชดำรัสไว้ว่า “หนังสือประเภท สารานุกรมนั้น บรรจุสรรพวิชาความรู้อันเป็นสาระไว้ครบทุกแขนง เมื่อมีความต้องการหรือพอใจจะ เรียนรู้เรื่องใดก็สามารถหาอ่านได้โดยสะดวก นับว่าเป็นหนังสือที่มีประโยชน์เกื้อกูลการศึกษา เพิ่มพูนปัญญาด้วยตนเองของประชาชนอย่างสำคัญ โดยเฉพาะในยามที่มีปัญหาการขาดแคลนครู และที่เล่าเรียนเช่นนี้ หนังสือสารานุกรมจะช่วยคลี่คลายให้บรรเทาเบาบางลงได้เป็นอย่างดี” (อ้างถึง ใน แม้นมาส ชวลิต, 2539)

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาสารานุกรมดนตรีออนไลน์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยใช้โปรแกรมรหัสเปิดมีเดียวิกิ

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1.3.1 ได้สารานุกรมดนตรีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับนักเรียนใช้เป็นแหล่งศึกษานอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน

1.3.2 นักเรียน ครู และผู้สนใจสามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าข้อมูลดนตรี ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4-6 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งพัฒนาสารานุกรมดนตรีออนไลน์โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เนื้อหา และ โปรแกรม ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตเนื้อหา ใช้เนื้อหาดนตรีตามสาระการเรียนรู้แกนกลางในมาตรฐานการเรียนรู้ ศ.2.1 ม.4-6/1-8 และ ศ.2.2 ม.4-6/1-5 ตามที่ปรากฏในแบบเรียนดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

1) มาตรฐาน ศ.2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

- การจัดวงดนตรี (ศ.2.1 ม.4-6/1)
- ประเภทของวงดนตรี (ศ.2.1 ม.4-6/2)
- ปัจจัยในการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีในแต่ละวัฒนธรรม (ศ.2.1 ม.4-6/3)
- เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี และโน้ตบทเพลงไทยอัตราจังหวะ 2 ชั้น และ 3 ชั้น (ศ.2.1 ม.4-6/4)
- เทคนิค และ การถ่ายทอดอารมณ์เพลงด้วยการร้อง บรรเลงเครื่องดนตรีเดี่ยว และรวมวง (ศ.2.1 ม.4-6/5)
- เกณฑ์ในการประเมินผลงานดนตรี (ศ.2.1 ม.4-6/6)
- การถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกของงานดนตรีจากแต่ละวัฒนธรรม (ศ.2.1 ม.4-6/7)

- นำดนตรีไปประยุกต์ใช้ในงานอื่น ๆ (ศ 2.1 ม.4-6/8)

2) มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

- รูปแบบบทเพลงและวงดนตรีแต่ละยุคสมัยของดนตรีไทยและดนตรีสากล (ศ 2.2 ม.4-6/1)

- ประวัติสังคีตกวี (ศ 2.2 ม.4-6/2)

- ลักษณะเด่นของดนตรีในแต่ละวัฒนธรรม (ศ 2.2 ม.4-6/3)

- บทบาทดนตรีในการสะท้อนสังคม (ศ 2.2 ม.4-6/4)

- แนวทางและวิธีการในการส่งเสริมอนุรักษ์ดนตรีไทย (ศ 2.2 ม.4-6/5)

1.4.2 ขอบเขตโปรแกรม ศึกษาโปรแกรมรหัสเปิดมีเดียวิกิโดยมีความสามารถของระบบในการนำเสนอบทความดนตรีประกอบด้วยเนื้อหาที่เป็นข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอ และสามารถสืบค้นบทความโดยใช้คำสำคัญ และหัวข้อได้

1.5 นิยามศัพท์

สารานุกรมดนตรี หมายถึง สารานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นจากโปรแกรมรหัสเปิดมีเดียวิกิ บทความดนตรีใช้เนื้อหาตามสาระการเรียนรู้แกนกลาง ศ 2.1 ม.4-6/1-8 และ ศ 2.2 ม.4-6/1-5 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระดนตรี (สาระที่ 2) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมีการแทรกรูปภาพ เสียง และวิดีโอประกอบ

สาระการเรียนรู้ศิลปะ หมายถึง องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านศิลปะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย 3 สาระ คือ ทศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์

1.6 สถานที่ดำเนินการวิจัย

1.6.1 โรงเรียนดาราวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่

1.6.2 ห้องสมุดคิวอลด์ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

1.6.3 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่